

ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

УДК 811.133.1'367.623.6'23

ПАНЧЕНКО Інна Володимирівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри французької філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 067 9234097; e-mail: ines77729@yandex.ru; ORCID ID: 0000-0001-5589-4206

ДЕМ'ЯНОВА Надія Олександрівна,

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри французької філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 050 3339131; e-mail: nadyadem1005@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2048-663X

ПРИСВІЙНІ ДЕТЕРМІНАТИВИ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглядаються присвійні детермінативи (ПД) сучасної французької мови у зв'язку з когнітивно-дискурсивною діяльністю людини. **Об'єктом** дослідження є ПД у складі іменних конструкцій, які являють собою особисту сферу суб'єкта в персональному дискурсі. **Предметом** вивчення виступають змістові та функціональні характеристики ПД, які об'єктивують результати пізнання людиною світу в категоріях «своє / чуже». Відношення посесивності не завжди є актуальним семантичним центром ПД. Ця обставина визначила **мету** дослідження, яка полягає у виявленні й аналізі комунікативно-прагматичних характеристик ПД, зумовлених конкретною комунікативною ситуацією. Дослідження відбувалося при використанні описового **методу**, а також **методів** структурного, контекстуального і прагматичного аналізу.

Висновки. Беручи участь у комунікативній інтеракції, мовець задає за допомогою ПД своє бачення деякої ситуації та реалізує низку комунікативних інтенцій, які дозволяють встановлювати різні відносини зі співрозмовником, а саме: дистанціювання, конфронтацію, комунікативний тиск, атракцію та солідарність. **Результати** дослідження можуть бути використані в роботах зі стилістики, психолінгвістики, а також дискурсивної лінгвістики.

Ключові слова: присвійні детермінативи, посесивність, міжперсональна інтеракція, особиста сфера суб'єкта, комунікативна тактика.

Постановка проблеми. Сучасне вивчення питань мовної особистості в рамках антропоцентричної парадигми призвело до постановки нових дослідницьких завдань. Очевидно, що прагнення людини освоїти світ знаходить своє відображення в її мовленнєво-розумовій діяльності. Людина виокремлює фрагменти світу, специфікує їх, надає особливу субстанцію та форму в залежності від власного бачення, яке формується розумом, а також відчуттями і почуттями.

Людина освоює дійсність шляхом відчуження та присвоєння [8], а потім об'єктивує в мові результати пізнання світу і самого себе у світі. Традиційно дослідження процесів відчуження та присвоєння вивчається в рамках аналізу категорії посесивності. Оскільки ж основними одиницями, які спеціалізуються на вираженні відношень посесивності, є присвійні детермінативи (ПД), то розгляд їх складових і функціональних особливостей дозволить глибше проникнути у проблему та дати пояснення закономірностей їх уживання у відповідності до комунікативних тактик суб'єкта в дискурсі.

Стан вивчення проблеми. ПД французької мови були предметом вивчення в діахронічному [5; 8], семантичному, референційно-прагматичному [2; 9] та синтаксичному аспектах [14]. При вивченні проблем детермінації особлива увага приділялась ПД серед інших актуалізаторів іменника [1; 11; 12]. Дослідженню також підлягало питання про лінгвістичний статус ПД в порівнянні з класом прикметників [10; 13]. Граматичні та семантичні особливості ПД аналізувались у порівняльних і типологічних дослідженнях мов [3].

Наявні дослідження показали особливу змістовну та функціональну роль ПД у мові та мовленні. У роботах, присвячених вивченню референційної семантики присвійних детермінативів, зазначалося, що референційно-семантичний об'єм ПД уточнюється в комунікативному акті та визначається рівнем актуалізації суб'єкта [2]. При цьому не було приділено достатньо уваги неоднозначності референції ряду конструкцій ПД + іменник при різних актуалізованих суб'єктах.

Факт широкого використання ПД у французькій мові отримав пояснення в ході аналізу певних комунікативно-прагматичних факторів, які виділяються в мовній ситуації. Тим не менше, спеціального дослідження сукупності когнітивних і комунікативних факторів, які зумовлюють уживання ПД з позицій домінуючого фактору суб'єкта думки та мовлення, який вступає у міжперсональну інтеракцію в конкретних умовах висловлювання, не проводилося.

Усе вищезазначене визначило мету нашого дослідження, яка полягає у виявленні когнітивно-референційних і комунікативно-прагматичних характеристик ПД як засобів вираження особистої сфери суб'єкта. Об'єктом дослідження обрано змістовні та функціональні характеристики ПД, які об'єктивують результати пізнання людиною світу в категоріях «своє / чуже». Предметом вивчення виступають ПД у складі іменних конструкцій, які являють собою особисту сферу суб'єкта в персональному дискурсі.

Виклад основних положень дослідження. Дослідження особистісної сфери мови починається з праць Ш. Баллі, де цей термін вводиться уперше як сукупність не тільки частин тіла, а й предметів та істот, пов'язаних з особистістю. Структура особистісної сфери відображає певні зв'язки людини з приналежними їй об'єктами. В основі її утворення лежить архетип свідомості, який відображає виокремлення індивідом із оточуючого світу об'єктів, які входять у міжособистісну опозицію *свій / чужий*, сформовану внаслідок перетворення понять про простір, час і суб'єктно-об'єктні відношення в особистісно-індивідуальні.

Будучи створеною на основі розмежування «свого» та «чужого», особистісна сфера представляється, тим не менше, доволі рухомих утворенням. Її межі можуть змінюватися внаслідок особистої волі суб'єкта, який може включати в неї більшу чи меншу кількість об'єктів, залежно від ситуації та характеру самоідентифікації мовця, а також його особливого емоційного стану.

Як було зазначено вище, серед багатьох варіативних мовних засобів, граматично спеціалізованих на вираженні відношень присвоєння / володіння, особливої уваги заслуговують одиниці, що відображають певний спосіб бачення предмета мовлення, який задається суб'єктом висловлювання [4]. Як і особові займенники, ПД мають персональність, тобто здатність вказувати на комунікативну / некомунікативну особу. Але завдяки наявності об'єктивної віднесеності ці вказівні одиниці можуть представляти будь-яке явище дійсності як визначене та конкретизоване.

Останнім часом, унаслідок орієнтації мовознавства на новий рівень вивчення мовних одиниць, коли метою стає не тільки опис семантичних значень, а й установка їхнього комунікативно-прагматичного потенціалу, ПД стали вивчатися як одиниці діалогової взаємодії, що реалізують найрізноманітніші комунікативні ефекти. Ці ефекти можна класифікувати за трьома групами: описові, оцінні, описово-оцінні [9, с. 203].

Оцінні ефекти пов'язані з позитивною чи негативною оцінкою, яку мовець надає предмету висловлювання. Позитивна оцінка пов'язується з ПД «*mon / notre*». Здійснюючи ввід об'єктів до своєї особистої сфери, мовець наближує їх до себе, що в контексті ситуації оцінюється як позитивне. Негативна оцінка реалізується вживанням ПД «*ton / votre*» або «*son*». Спосіб звернення до аспектів чужої особистої сфери суб'єкт відділяє себе від інших учасників комунікації, демонструючи свою непричетність до певної ситуації.

Отже, як ми бачимо, ПД можуть використовуватися не тільки для констатації реально існуючих посесивних відношень, а й для передачі особливих намірів мовця, а саме вираження його сприйняття дійсності чи оцінки того чи іншого явища, що зумовлює їх активне використання як для регуляції соціальної взаємодії комунікантів, так і в ролі засобів реалізації різноманітних комунікаційних тактик.

Тактика дистанціювання. Її ціль полягає в намаганні мовця віддалитися від співрозмовника, показати свою непричетність до предметів, осіб, подій і відособити свій власний простір. ПД, як дійктичні знаки, дозволяють зафіксувати певну дистанцію між суб'єктом-мовцем і його співрозмовником, об'єктивуючи опозицію *свій / чужий*.

Для реалізації тактики листанцювання мовець апелює, в основному, до об'єктів, які знаходяться на ближчій периферії особистої сфери і відносяться до предметної, соціальної та мовленнєво-розумової галузей. Опозиція реалізується присвійними детермінативами «*mon, ton, votre*». Наприклад:

– *Ne touchez pas à mes affaires ! J'ai ma manière à moi de faire ma valise* [17, р. 32].

До реалізації тактик дистанціювання суб'єкт звертається в найрізноманітніших ситуаціях, а саме:

а) при припиненні міжособистісних відносин, наприклад:

– *Et nos affaires ?*

– *Quelles affaires ?*

– *Je ne sais pas, les livres... le tourne-disque... Tout ce qu'on a acheté ensemble.*

– *J'ai pris mes vêtements. Pas tous, d'ailleurs. Ma trousse de toilette. La photo de papa et maman. Ma montre. Mes bijoux. Mes chaussures. Le reste, je te laisse. Les assiettes, le dessus-lit, les fourchettes* [18, р. 14];

б) при намаганні уникнути можливого конфлікту за рахунок відсторонення від особистої сфери співрозмовника, наприклад:

– *Ecoutez-moi bien mademoiselle.*

– *Oui.*

– *Vous allez tout remettre dans votre valise, prendre votre petit réveil, ramasser vos journaux, et vous serez partie dans cinq minutes* [17, p. 23];

в) при необхідності замкнутися в рамках свого світу з метою відсторонення від небажаних співрозмовників, наприклад:

– *Camarade, où allez-vous ?*

– *Je vais à mon poste comme tous les jours, faire mon travail, pour lequel je suis payé.*

– *Mais camarade, c'est la grève. Vous ne le savez pas ?*

– *C'est peut-être la grève pour toi mais pas pour moi, Grivot, et ça ne regarde personne* [28, p. 99–100];

г) передумовою для дистанціювання може стати також і суспільна або професійна діяльність іншого. В такому випадку ПД вживаються з іменами, які вказують на професійні атрибути комунікантів:

– *Vous n'aimez pas ce que vous faites !*

– *Au contraire, j'en vis totalement. Encore un doigt de bourbon ?*

– *Ah oui, sans moi pas de papier ! Vous mettez vos pieds sur votre bureau et les autres viennent vous livrer le travail* [16, p. 190].

Чим більше об'єктів чужої особистої сфери включено у висловлювання, тим вище рівень дистанціювання, а в деяких випадках він може досягати повного неприйняття іншої особистості, наприклад:

– *Finalemment, vous êtes trop compliqué pour moi, Alboury. Vos pensées sont entremêlées, obscures, indéchiffrables, comme votre blouse, comme votre Afrique toute entière. Je me demande pourquoi je l'ai tant aimée...* [20, p. 89].

Тактика конфронтації. Зазначена тактика характерна переважно для конфліктних ситуацій, оскільки базується на семантичному кліше «*мій світ проти твого / вашого світу*». Конфронтація відрізняється від дистанціювання двосторонньою протидією та намаганням протиставити своє та чуже при реалізації особистих інтересів, наприклад:

– *Dans mon temps, on parlait pas de rien se faire. On parlait de donner.*

– *C'était vot' temps. De nos jours, c'est plus pareil. Comme je disais donc: la société nous a rien donné...* [24, p. 58].

Вербалізація протиставлення своєї особистої сфери особистій сфері іншого виражається у використанні ПД, які посилаються на різних суб'єктів комунікативної ситуації, наприклад:

– *Louise, je finirai par écraser toutes vos malheureuses volailles, si elles continuent à se jeter sous ma voiture* [25, p. 197].

Тактика комунікативного тиску. Ця тактика спрямована на досягнення мети спілкування будь-якими способами, які визначаються традиціями та нормами (а також можливостями їх порушення), які склалися в рамках конкретної комунікативної культури [7, с. 103]. Метою тактики комунікативного тиску є придушення думки співрозмовника і, як наслідок, зміна поведінки адресата відповідно до інтересів адресанта. Як основний спосіб реалізації комунікативного тиску розглядається зневаження індивідуальністю співбесідника з метою встановлення «переваги» особистої сфери мовця над сферою іншого учасника комунікації. Мовними засобами, які реалізують тактику комунікативного тиску виступають ПД *ton, votre* в рамках іменної групи, референтами якої являються об'єкти чужої особистої сфери. Характерною ознакою цієї тактики є використання мовцем дієслів в наказовому способі, що свідчить про його сильну комунікативну позицію і право задавати своє бачення певної ситуації та вказувати співрозмовнику на складові його особистої сфери, наприклад:

– *Vous buvez trop, une fois de plus. Donnez-moi votre verre* [25, p. 147].

– *Qu'est-ce que tu en sais ? Occupe-toi de suivre la mode et de soigner ta peau, mais ne viens pas me bourrer le crâne avec des conseils commerciaux* [27, p. 133].

– *Tu ne peux pas l'empêcher d'aller sur la plage. Elle est autant à lui, qu'à toi.*

– *On n'est pas obligés de se baigner à cet endroit. Tu as ta voiture. Tu peux aller ailleurs* [23, p. 10].

Тактика солідарності. Зазначена тактика ґрунтується на семантичному кліше «*ми в одному, світі*» та вербалізується за допомогою ПД «*notre*». Розширення сфери володіння суб'єкта з одиничного до колективного відбувається за допомогою включення співрозмовника у свій світ і надання свободи вибору його складових. Наприклад:

– *Alors, où est mon ... notre client ?*

– *Un peu plus loin, juste avant la motrice* [21, p. 33].

Доволі часто вживання ПД «*notre*» може свідчити про бажання морально підтримати свого співрозмовника та надати йому допомогу у вирішенні проблемної ситуації, наприклад:

– *S'ils ont des papiers, il trouvera des postes pour nos «passagers» et même des emplois tout à fait plausibles* [25, p. 97]. За контекстом, мовець раніше був байдужим до проблеми, але згодом змінює свою позицію та допомагає колезі).

Використання тактики солідарності може посилювати особливі якості окремої соціальної групи як власника деяких лише їй притаманних якостей, напр.: – *Je ne voudrais pas que nos petits secrets soient partagés* [19, p. 7].

Через фокалізацію на окремих складових розширення сфери володіння суб'єкта в деяких випадках може створювати ефект широкого плану. Унаслідок цього порушується еквівалентне кількісне співвідношення між суб'єктами та об'єктами, що дозволяє зосередити увагу на найбільш значущих деталях ситуації, наприклад:

– *Je suis contente que tu sois rentré. On a parlé de l'âme toute la soirée, mais on ne sait pas ce que c'est. Vassili dit qu'on cherche à nous préparer une vie sans souffrance, à anesthésier notre âme* [26, p. 245].

Тактика атракції. Під цією тактикою розуміється намагання мовця скласти у партнера по комунікації позитивне відношення до себе для встановлення нового чи підтримки або модифікації вже існуючого контакту з метою досягнення позитивного комунікативного ефекту. Тактика реалізується на основі семантичного кліше «*tu / vi у моєму світі*». Включення мовцем свого співрозмовника в особисту сферу реалізується використанням апелювативів з ПД *mon* і має на меті показати співрозмовнику його особистісну значимість для мовця, наприклад:

– *Ma chérie ! Tu es à moi ?*

– *Oui.*

– *Pour toujours ?*

– *Philippe mon amour...*

– *Oh, ma chérie. Comment on va être heureux !* [22, p. 156].

– *Excusez-moi de vous importuner. J'ai hésité, beaucoup hésité, et puis je me suis dit que ma petite Marie comprendrait.*

– *Qu'est-ce que vous voulez? Comment avez-vous eu l'adresse? Votre fils fait le détective, à présent?*

– *Non, il ne sait rien, je vous le jure. Vous n'avez rien à craindre. Je veux..., je viens ... pour ... parler à ma petite Marie. [...] Jeannot a été malade, vous comprenez, et à la suite de cette maladie, il a perdu son travail qui ne lui convenait pas très bien. N'est-ce pas, ma petite Marie, il le fatiguait beaucoup ce travail... [...] Je suis venue pour vous demander...*

– *Du travail.*

– *Oui, c'est ça... du travail.*

– *Entendu. Vous pouvez compter sur moi.* [15, p. 158–159].

Висновки. Отже, наведені приклади свідчать про те, що відношення посесивності у присвійних детермінативах не завжди є актуальним семантичним центром. Можливі зміни референціальна-семантичного об'єму ПД в комунікативному акті зумовлюють їхню прагматичну спрямованість і інтерпретаційну варіативність, яка залежить від комунікативної позиції суб'єкта.

Література

1. *Баженова Н. М.* Актуализаторы имени существительного в современном французском языке [Текст] : автореф. дис. ... канд. филол. н. : 10.02.05 / Н. М. Баженова ; РГПУ им. А. И. Герцена. — СПб., 2003. — 24 с.
2. *Венкович С. В.* Референциальная направленность именной группы с посесивными детерминативами в современном французском языке [Текст] : автореф. дис. ... канд. филол. н. : 10.02.05 / С. В. Венкович; МГПИИЯ. — Минск, 1987. — 20 с.
3. *Гак В. Г.* Сравнительная типология французского и русского языков : учеб. пособие. — 3-е изд. [Текст] / В. Г. Гак. — М. : Просвещение, 1989. — 288 с.
4. *Селиверстова О. Н.* Местоимения в языке и речи [Текст] / О. Н. Селиверстова. — М. : Наука, 1988. — 151 с.
5. *Скрелина Л. М.* История французского языка [Текст] / Л. М. Скрелина, Л. А. Становая. — М. : Высшая школа, 2001. — 263 с.
6. *Топоров В. Н.* О некоторых предпосылках формирования категории притяжательности [Текст] / В. Н. Топоров // Славянское и балканское языкознание. — М. : Наука, 1986. — С. 142–164.
7. *Шилихина К. М.* Коммуникативное давление в русском общении [Текст] / К. М. Шилихина // Теоретическая и прикладная лингвистика. Вып. 2. Язык и социальная среда. — Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2000. — С. 103–108.
8. *Щерба Г. М.* Формирование системы местоимений французского языка [Текст] / Г. М. Щерба. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1982. — 111 с.
9. *Charaudeau P.* Grammaire du Sens et de l'Expression [Texte] / P. Charaudeau. — Paris : Hachette, 1992–928 p.
10. *Goes J.* L'adjectif. Entre nom et verbe [Texte] / J. Goes. — Bruxelles : Duclot, 1999. — 348 p.

11. Lévy M. Grammaire du français. Approche énonciative [Texte] / M. Lévy. — Paris : Ophrys, 1999. — 248 p.
12. Riegel M. Grammaire méthodique du français [Texte] / M. Riegel, C. Pellat, R. Rioul. — Paris : Presses Universitaires de France, 1994. — 646 p.
13. Wilmet M. Grammaire critique du français [Texte] / M. Wilmet. — Paris : Hachette Supérieur / Duculot, 1997. — 670 p.
14. Zribi-Herts A. Le système des possessifs en français standart moderne [Texte] / A. Zribi-Herts // Langue française. Le groupe nominal : contraintes distributionnelles et hypothèses de description. — 1999. — № 122. — P. 7–29.
15. Adamov A. Tous contre tous [Texte] / A. Adamov // Théâtre. — Paris : Gallimard, 1996. — P. 143–187.
16. Boulanger D. Un été à la diable [Texte] / D. Boulanger. — Paris : Guallimard, 1992. — 214 p.
17. Carrière J.-C. L'aide-mémoire [Texte] / J. C. Carrière. — Arles : Actes Sud, 1985. — 73 p.
18. Carrière J.-C. La terrasse [Texte] / J. C. Carrière. — Arles : Actes Sud, 1997. — 90 p.
19. Cauvin R. Cédric [Texte] / R. Cauvin // Spirou. — 2000. — No°3208. — P. 6–9.
20. Koltès B.-M. Combat de nègre et de chiens [Texte] / B.-M. Koltès. — Paris : Les Editions de Minuit, 1989. — 95 p.
21. Lapière D. La clé du mystère. Meurtre sous la Manche [Texte] / D. Lapière // Spirou. — 2000. — No 239. — P. 33–39.
22. Rochefort C. Les petits enfants du siècle [Texte] / C. Rochefort. — Paris : Editions Bernard Grasset, 1961. — 159 p.
23. Rohmer E. Pauline à la plage : Scénario [Texte] / E. Rohmer // Vous comprenez le français. — No 98. — Louglio : Graf Art, 1996. — P. 4–19.
24. Roy G. Bonheur d'occasion [Texte] / G. Roy. — Montréal : Boréal, 1997. — 411 p.
25. Sagan F. De guerre lasse [Texte] / F. Sagan. — Paris : France Loisirs, 1985. — 221 p.
26. Triolet E. Ame [Texte] / E. Triolet. — Paris : Gallimard, 1963. — 382 p.
27. Troyat H. Faux jour [Texte] / H. Troyat. — Paris : Pion, 1960. — 241 p.
28. Vincenot H. Mémoires d'un enfant du rail [Texte] / H. Vincenot. — Paris : Hachette, 1980. — 393 p.

References

1. Bazhenova, N. M. (2003), *The Actualisators of Nouns in Modern French : Author's abstract [Aktualizatory imeni sushhestvitel'nogo v sovremennom francuzskom jazyke : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.05]*, Russian Herzen State Pedag. Univ., Saint Petersburg, 24 p.
2. Venskovich, S. V. (1987), *Referential Focus of a Noun Group with Possessive Determiners in Modern French : Author's abstract [Referencial'naja napravlennost' imennoj gruppy s possessivnymi determinativami v sovremennom francuzskom jazyke : avtoref. dis. ... kand. filol. n. : 10.02.05]*, MGPIIJa, Minsk, 20 p.
3. Gak, V. G. (1989), *Comparative typology of the French and the Russian languages : a textbook for students. 3rd ed. [Sravnitel'naja tipologija francuzskogo i russkogo jazykov : uchebnoe posobie dlia studentov. 3-e izd.]*, Prosveshhenie, Moscow, 288 p.
4. Seliverstova, O. N. (1988), *Mestoimenija v jazyke i rechi [Pronouns in Language and Speech]*, Nauka, Moscow, 151 p.
5. Skrelina, L. M., Stanovaja, L. A. (2001), *The History of the French language [Istorija francuzskogo jazyka]*, Vysshaja shkola, Moscow, 263 p.
6. Toporov, V. N. (1986), «Some Assumptions of the Formation of the Category of Possessivity», *Slavonic and Balkan linguistics [O nekotoryh predposylkah formirovanija kategorii pritiazhatel'nosti]*, *Slavian-skoe i balkanskoe jazykoznanie*, Nauka, Moscow, pp. 142–164.
7. Shilikhina, K. M. (2000), «Communicative Pressure in the Russian Communication», *Theoretical and Applied Linguistics. Language and social environment [«Kommunikativnoe davlenie v russkom obshhenii», Teoreticheskaia i prikladnaja lingvistika. Jazyk i social'naja sreda]*, VGTU Press, Voronezh, vol. 2, pp. 103–108.
8. Shherba, G. M. (1982), *Formation of the System of French Pronouns [Formirovanie sistemy mestoimenij francuzskogo jazyka]*, Leningrad State Univ. Press, Leningrad, 111 p.
9. Charaudeau, P. (1992), *Grammaire du Sens et de l'Expression*, Hachette, Paris, 928 p.
10. Goes, J. (1999), *L'adjectif. Entre nom et verbe*, Duclot, Bruxelles, 348 p.
11. Lévy, M. (1999), *Grammaire du français. Approche énonciative*, Ophrys, Paris, 248 p.
12. Riegel, M., Pellat, C., Rioul, R. (1994), *Grammaire méthodique du français*, Presses Universitaires de France, Paris, 646 p.
13. Wilmet, M. (1997), *Grammaire critique du français*, Hachette Supérieur / Duculot, Paris, 670 p.
14. Zribi-Herts, A. (1999), «Le système des possessifs en français standart moderne», *Langue française. Le groupe nominal: contraintes distributionnelles et hypothèses de description*, No 122, pp. 7–29.
15. Adamov, A. (1996), «Tous contre tous», *Théâtre*, Gallimard, Paris, pp. 143–187.
16. Boulanger, D. (1992), *Un été à la diable*, Gallimard, Paris, 214 p.
17. Carrière, J.-C. (1985), *L'aide-mémoire*, Actes Sud, Arles, 73 p.
18. Carrière, J.-C. (1997), *La terrasse*, Actes Sud, Arles, 90 p.
19. Cauvin, R. (2000), «Cédric», *Spirou*, No°3208, pp. 6–9.
20. Koltès, B.-M. (1985), *Combat de nègre et de chiens*, Les Editions de Minuit, Paris, 95 p.
21. Lapière, D. (2000), «La clé du mystère. Meurtre sous la Manche», *Spirou*, No 239. — P. 33–39.
22. Rochefort, C. (1961), *Les petits enfants du siècle*, Editions Bernard Grasset, Paris, 159 p.
23. Rohmer, E. (1996), «Pauline à la plage. Scénario», *Vous comprenez le français*, Graf Art, Louglio, No 98, pp. 4–19.
24. Roy, G. (1997), *Bonheur d'occasion*, Boréal, Montréal, 411 p.
25. Sagan, F. (1985), *De guerre lasse*, France Loisirs, Paris, 221 p.

26. Triolet, E. (1963), *Ame*, Gallimard, Paris, 382 p.
27. Troyat, H. (1960), *Faux jour*, Pion, Paris, 241 p.
28. Vincenot, H. (1980), *Mémoires d'un enfant du rail*, Hachette, Paris, 393 p.

ПАНЧЕНКО Инна Владимировна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры французской филологии Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина; тел.: +38 067 9234097; e-mail: ines77729@yandex.ru; ORCID ID: 0000-0001-5589-4206

ДЕМЬЯНОВА Надежда Александровна,

кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры французской филологии Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина; тел.: +38 050 3339131; e-mail: nadyadem1005@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2048-663X

**ПРИТЯЖАТЕЛЬНЫЕ ДЕТЕРМИНАТИВЫ В СОВРЕМЕННОМ ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ:
КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Аннотация. В статье рассматриваются притяжательные детерминативы (ПД) современного французского языка в их связи с когнитивно-дискурсивной деятельностью человека. **Объектом** исследования являются ПД в составе именных конструкций, представляющих личную сферу субъекта в дискурсе. **Предметом** изучения выступают содержательные и функциональные характеристики ПД, объективирующие результаты познания человеком мира в категориях «свое / чужое». Отношение посессивности не всегда является актуальным семантическим центром в ПД. Данное обстоятельство определило **цель** исследования, состоящую в выявлении и анализе коммуникативно-прагматических характеристик ПД, обусловленных конкретной коммуникативной ситуацией. Исследование проводилось с использованием описательного **метода**, а также **методов** структурного, контекстуального и прагматического анализа.

Выводы. Вступая в коммуникативную интеракцию, говорящий задаёт с помощью ПД своё видение некоторой ситуации и реализует ряд коммуникативных интенций, позволяющих устанавливать различные отношения с собеседником, а именно: дистанцирование, конфронтацию, коммуникативное давление, аттракцию и солидарность. **Результаты** исследования могут быть использованы в работах по стилистике, психолингвистике, а также дискурсивной лингвистике.

Ключевые слова: притяжательные детерминативы, посессивность, межперсональная интеракция, личная сфера субъекта, коммуникативная тактика.

Inna V. PANTCHENKO,

PhD, Candidate of Philology, Associate Professor of French Philology Department, Odessa Mechnikov National University; 24/26, Francuzskij blvd, Odessa, 65058, Ukraine; tel.: +38 067 9234097; e-mail: ines77729@yandex.ru; ORCID ID: 0000-0001-5589-4206

Nadiia A. DEMIANOVA,

PhD, Candidate of Philology, Senior Lecturer of French Philology Department, Odessa Mechnikov National University; 24/26, Francuzskij blvd, Odessa, 65058, Ukraine; tel.: +38 050 3339131; e-mail: nadyadem1005@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2048-663X

POSSESSIVE DETERMINERS IN MODERN FRENCH: COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC ASPECT

Summary. The article scrutinizes possessive determiners (PDs) of modern French in their relation to the cognitive-discursive human activities. The **object** of the study is possessive determiners as the part of nominative constructions, representing the private sphere of a human in the personal discourse. The **subject** of the study is meaningful and functional features of PDs, objectifying the results of human cognition of the world in the categories of 'Own-Alien'. Possessivity is not always an actual semantic center in PDs. This circumstance has determined the **purpose** of the study, which involves the identification and analysis of cognitive and referential, communicative and pragmatic characteristics of PDs due to a particular communicative situation. The research has been conducted using the descriptive **method**, as well as the **methods** of structural, contextual and pragmatic analysis.

Entering the communicative interaction, a speaker sets his or her vision of the situation with the help of PDs. By referencing to aspects of their own or someone else's personal sphere under two main strategies of personal discourse (cooperative and non-cooperative), a person implements a number of communicative intentions, allowing to establish various relationships with an interlocutor, namely distancing, confrontation, communicative pressure, attraction and solidarity. The results of the study can be used in scientific works in stylistics, psycholinguistics and discourse linguistics.

Key words: possessive determiners, possessivity, interpersonal interaction, private sphere of a person, communicative tactics.

Статтю отримано 11.05.2016 р.